

можливості для самозбереження. Дорослим тваринам властивий οἰκείωσις чотирьох типів, серед яких є задоволення від власних нащадків, рівне задоволенню від самих себе. Людина є соціальною твариною [Рамеллі, с. xxxi-xxxii].

Психіка тварин, а слідом і свідомість та мислення людини постають у контексті стоїчого філософствування як деривати “піклування про себе”, яке, у свою чергу, не є проявом (властивістю) партикулярної самості а виявляється формою існування фундаментального, універсального “інстинкту власності”, притаманного природі. Таким чином була сформульована оригінальна антропологічна концепція в основі якої лежить категоріально відрефлектована ідея володіння як базового онтологічного принципу, а світ уявляється у вигляді динамічної системи взаємодій між осередками володіння (влади), які перманентно перетворюють потенцію власного прагнення до здійснення своєї сутності у форму матеріально-речевого здобутку.

1. Long, A.A. *Stoic studies/A.A. Long - New York: Cambridge University Press,- 1996. - Pp. Xvi + 309.*
2. Ramelli, Ilaria. *Hierocles the Stoic : Elements of ethics, fragments and excerpts / Ilaria Ramelli ; David Konstan (translator) - Atlanta: Society of Biblical Literature, 2009. - Pp. lxxxix + 179.*
3. Striker, Gisela. *Essays on Hellenistic Epistemology and Ethics / Gisela Striker, University of Cambridge - New York: Cambridge University Press,- 1996.- Pp. 356.*
4. Дворецкий И.Х. *Древнегреческо-русский словарь. Т. 1-2. / И.Х.Дворецкий, Д.Н.Корольков (ред.) – М.: Госуд. изд-во иностранных и национальных словарей, 1958. – 1043 с.; 1905 с.*
5. Никольский Б.М. *Антиох Аскалонский и учение об οἰκείωσις // Историко-философский ежегодник, 2002. - М.: Наука, 2003. - С. 112-134*
6. *Сенека Луций Анней Философские трактаты / Пер. с лат., вступ. ст., коммент. Т. Ю. Бородай. - СПб.: Алетейя, 2001. - 400 с.*
7. *Цицерон. О пределах блага и зла. Парадоксы стоиков. / Пер. Н. А. Федорова, комм. Б. М. Никольского, вступ. ст. Н. П. Гринцера. — М.: РГГУ. 2000. — 480 с.*

Степан Вол. Возняк

Прикарпатський національний університет
імені В.Стефаніка, м. Івано-Франківськ

МАРТІН ГАЙДЕГГЕР ПРО ВНУТРІШНЬОСВІТОВЕ ТА БУТТЄВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ

У контексті загального співвідношення «людина – світ» нам завжди необхідно мати якість робоче, вихідне розуміння, *поняття* того, що є людина,

і в якому саме аспекті ми розглядаємо дане співвідношення. Мартін Гайдеггер цікавий тим, що будь-які можливі визначення та окреслення сутності людини він виводить не із суми, сукупності спостережуваних якостей людини (що можна зустріти у багатьох антропологічних проектах), але із первинної, вихідної єдності людини і світу, в якому вона є присутньою. У творчості Мартіна Гайдеггера ці ідеї у найбільш концентрованому та артикульованому вигляді зустрічаються у «Кассельських доповідях» та у «Листі про гуманізм».

Приклад внутрішньо-антропологічного визначення людини – розуміння останньої як *animal rationale*. Тобто у центр уваги ставиться одна із сутнісних сил людини, в даному випадку – рацію, інтелект, розсудок. Питання про те, що саме поєднує цю людську властивість із іншими, яким є спосіб буття *єдності* всіх можливих проявів людини, за Гайдеггером, у класичній традиції або не ставиться, або піддається забуттю. Один з варіантів подолання цього забуття – це властиве неklasичній філософії та філософії життя розуміння людини та її життя як потоку переживань, із об'єднуючим центром «Я» як переживання власної самоідентичності та суб'єктності. Але цю установку філософ теж не приймає, оскільки вважає, що реальність «Я» не є найпершою даною для переживання реальністю. Будь-якому переживанню власної суб'єктивності передуює вкиненість «Я» у світ, первинна, донаукова та дотеоретична орієнтованість у світі. Тому першовизначенням людини Гайдеггер ставить буття-у-світі як такий спосіб буття, котрий є апіорі належним людині як специфічному виду суцього. Дане визначення можна охарактеризувати як *внутрішньосвітове* визначення людини.

Але дане визначення, знову-таки не відповідає на питання про загальний спосіб буття тієї єдності, у якій перебувають всі сили, властивості та прояви людини. За Гайдеггером, у бутті-у-світі людина не володіє власним буттям, оскільки вона так чи інакше постає як річ серед інших речей, як *Dasein* (ось-буття) поруч із іншими *Dasein*. Буття-у-світі неодмінно передбачає буття-з-іншими, співбуття, у якому, вважає філософ, власне буття заміняється на безособистісне і загальне «живуть», «кажуть», «вважають», інакше кажучи – людина проживає не власне життя, її «живуть» безособистісні «інші», те, що у подальшій гайдеггерівській онтології отримало назву *das Man*. Тобто, знову-таки, внутрішньосвітове визначення людини приводить до узагальненого та конвенціонально визначеного поняття, котре, хоч і розкриває деякі фундаментальні онтологічні контури

людської істоти, але не відповідає на питання про спосіб буття людського як такого.

Відповідно, існує потреба у *буттєвому* визначенні людини. Вживаючи цей термін, Гайдеггер скеровує нас на пошук зустрічі людини із її власним буттям, із тим, що буття-у-світі не зможе замінити на абстрактне безособистісне утворення. Мова йде не стільки про якесь неповторно аутентичне визначення, скільки про пошук тієї *події*, в якій людина зустрічається із можливостями власного і нічийого більше існування. В рамках філософії Гайдеггера ця подія – смерть як максимальна можливість людського буття-у-світі; онтологічний потенціал смерті розкривається через *рішучість* у мисленні та прийнятті знання про смерть як лише *мою* смерть, через вибір відповідальності за цю подію, котрий є *совістю*, і через прийняття совісті у модусі *провини*.

Всі вищевказані стани або події можна охарактеризувати як екзистенціали, котрі є вузловими точками людського існування, і через які, власне, людині і розкривається спосіб її буття. За Гайдеггером, людина розкриває спосіб свого буття як *час*. В цьому моменті можна говорити, що буттєвим визначенням людини буде *історичність* її існування.

Дарья Луценко

Одесский национальный университет
им. И.И. Мечникова, г. Одесса

ПОНЯТИЕ «ЖИЗНЕННЫЙ МИР» И ЕГО ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЕ ОКРУЖЕНИЕ В ПОЗДНИХ РАБОТАХ Э. ГУССЕРЛЯ И Ю. ХАБЕРМАСА

В свете анализа кризиса европейского человечества, его истоков, которые обнаруживаются в культуре и способе миропонимания еще далекой античности, Э. Гуссерль говорит об ошибочности европейского классического рационализма, зачастую сводимого к познавательным моделям в духе естествознания, что совершенно не оставляет места для живого субъекта в сфере науки. Для того, чтоб обозначить изначальную сферу непосредственно данного и очевидного донаучного опыта Э. Гуссерль вводит представление о «жизненном мире». Эта концепция также оказывается чрезвычайно плодотворной в сфере социального познания, философского рассмотрения общественных процессов. В ключе углубления и расширения понимания «жизненный мир» представлен в работах ныне